Ilmiy tadqiqotlar va ularning yechimlari jurnali
Aoka guvohnoma № 323759 ISSN: 3060-4818

KORXONALAR IQTISODIY BARQARORLIGINI TA’MINLASHDA INVESTITSION MUHITNING ROLI

Iminova Nargizaxon Akramovna
AKTSI kafedrasi mudiri,
Muhammad al-Xorazmiy nomidagi
Toshkent axborot texnologiyalari universiteti,
e-mail: n.iminova@tuit.uz
Doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.20058217

Annotatsiya: Mazkur tezisda telekommunikatsiya korxonalarining iqtisodiy barqarorligini shakllantirish va mustahkamlashda investitsion muhitning strategik ahamiyati tahlil qilinadi. Telekommunikatsiya sohasi yuqori kapital sig‘imliligi, tezkor texnologik yangilanishi va uzoq muddatli infratuzilmaviy xarajatlar bilan tavsiflanadi. Shu sababli investitsion resurslarning uzluksizligi va institutsional barqarorlik tarmoq rivojlanishining asosiy determinantiga aylanadi. Tadqiqot natijasida investitsion muhitning tarkibiy elementlari va ularning iqtisodiy barqarorlik bilan o‘zaro bog‘liqligi asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar.investitsion muhit, iqtisodiy barqarorlik, telekommunikatsiya, kapital qo‘yilmalar, infratuzilma modernizatsiyasi, davlat-xususiy sheriklik, institutsional barqarorlik

Muammoning dolzarbligi. Telekommunikatsiya sohasi zamonaviy iqtisodiyotning asosiy infratuzilmaviy tayanchi hisoblanadi. Raqamli xizmatlar, elektron savdo, masofaviy ta’lim va davlat xizmatlarining onlayn shaklga o‘tishi aloqa tarmog‘ining barqaror faoliyatini strategik zaruratga aylantirmoqda.

Aloqa korxonalarining iqtisodiy barqarorligi ko‘p jihatdan investitsion resurslarga bog‘liq. Optik tolali liniyalar qurilishi, 4G va 5G baza stansiyalarini o‘rnatish, ma’lumotlar markazlarini modernizatsiya qilish katta miqdordagi kapital qo‘yilmalarni talab qiladi. Mazkur investitsiyalar uzoq muddatli bo‘lib, ularning qaytish davri ham nisbatan uzun hisoblanadi. Shuning uchun investitsion muhitning sifati va barqarorligi telekommunikatsiya korxonalarining moliyaviy mustahkamligi bilan bevosita bog‘liqdir.

Agar investitsion jarayon uzluksiz bo‘lmasa, infratuzilma eskiradi, xizmat sifati pasayadi va raqobatbardoshlik susayadi. Bu esa iqtisodiy barqarorlikka salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

Investitsion muhitning tarkibiy elementlari. Investitsion muhit murakkab iqtisodiy kategoriya bo‘lib, bir necha o‘zaro bog‘liq omillar orqali shakllanadi. Telekommunikatsiya sohasi misolida investitsion muhit quyidagi asosiy komponentlar orqali namoyon bo‘ladi:

1. Normativ-huquqiy barqarorlik
2. Moliyaviy resurslarga kirish imkoniyati
3. Institutsional boshqaruv sifati
4. Infratuzilmaviy qo‘llab-quvvatlash

Quyidagi jadvalda ushbu elementlarning iqtisodiy barqarorlikka ta’siri umumlashtirilgan.

1-jadval

Investitsion muhit elementlari va ularning iqtisodiy barqarorlikka ta’siri

Investitsion omil	Mazmuni	Barqarorlikka ta’siri
Normativ barqarorlik	Tarif siyosati, litsenziyalash, regulyator faoliyati	Investor ishonchi ortadi

Moliyaviy infratuzilma	Kreditlar, obligatsiyalar, investitsiya fondlari	Kapital oqimi ta’minlanadi
Institutsional samaradorlik	Shaffof boshqaruv, risk-menejment	Moliyaviy xavflar kamayadi
Infratuzilma siyosati	Davlat-xususiy sheriklik, subsidiya mexanizmlari	Modernizatsiya tezlashadi

Jadvaldan ko‘rinib turibdiki, investitsion muhit barqarorligi nafaqat kapital oqimiga, balki uzoq muddatli strategik rivojlanishga ham ta’sir ko‘rsatadi.

Investitsion muhit va iqtisodiy barqarorlik o‘rtasidagi bog‘liqlik. Investitsion muhit barqaror bo‘lgan sharoitda telekommunikatsiya korxonalarida quyidagi ijobiy jarayonlar kuzatiladi:

– infratuzilma kengayadi va modernizatsiya jadallashadi;
– xizmatlar sifati va qamrovi oshadi;
– operatsion samaradorlik yaxshilanadi;
– daromadlilik mustahkamlanadi.

Ushbu jarayonlar yakunda moliyaviy barqarorlikni ta’minlaydi. Aksincha, investitsion faollikning pasayishi infratuzilmaning eskirishiga, texnologik ortda qolishga va raqobatbardoshlikning susayishiga olib keladi.

O‘zbekiston sharoitida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar investitsion muhitni yaxshilashga xizmat qilmoqda. Biroq telekommunikatsiya tarmog‘ining yuqori kapital sig‘imliligi sababli uzoq muddatli va prognoz qilinadigan siyosat alohida ahamiyat kasb etadi.

Strategik xulosalar. Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, aloqa korxonalarida iqtisodiy barqarorlikni ta’minlash investitsion muhit sifatiga bevosita bog‘liq. Investitsion siyosatning izchilligi, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarining rivojlanishi va moliyaviy infratuzilmaning mustahkamligi telekommunikatsiya tarmog‘ining uzoq muddatli barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Shu sababli investitsion muhitni takomillashtirish quyidagi strategik yo‘nalishlarda amalga oshirilishi maqsadga muvofiq:

– normativ-huquqiy barqarorlikni kuchaytirish;
– investitsion risklarni kamaytirish;
– infratuzilmaviy loyihalarni rag‘batlantirish;
– innovatsion texnologiyalarni moliyaviy qo‘llab-quvvatlash.

Natijada telekommunikatsiya korxonalarida iqtisodiy barqarorlik uzoq muddatli asosda shakllanadi va tarmoqning raqobatbardoshligi oshadi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, telekommunikatsiya korxonalarining iqtisodiy barqarorligi investitsion muhit sifatiga bevosita bog‘liqdir. Ushbu soha yuqori kapital sig‘imliligi, uzoq muddatli infratuzilmaviy xarajatlar va tezkor texnologik yangilanish jarayonlari bilan tavsiflanadi. Shuning uchun investitsiya oqimining uzluksizligi va institutsional barqarorlik iqtisodiy barqarorlikning asosiy sharti hisoblanadi.

Investitsion muhitning normativ-huquqiy barqarorligi investorlar ishonchini mustahkamlaydi, moliyaviy infratuzilmaning rivojlanganligi kapital resurslariga kirishni osonlashtiradi, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlari esa infratuzilma modernizatsiyasini jadallashtiradi. Mazkur omillarning uyg‘unligi telekommunikatsiya korxonalarida xizmatlar sifati oshishiga, operatsion samaradorlikning kuchayishiga va daromadlilikning mustahkamlanishiga olib keladi.

Shunday qilib, aloqa korxonalarida iqtisodiy barqarorlikni ta’minlash strategiyasi investitsion muhitni tizimli takomillashtirish bilan uzviy bog‘liq bo‘lishi lozim. Normativ barqarorlik, investitsion rag‘batlantirish va infratuzilma siyosatining izchilligi telekommunikatsiya tarmog‘ining uzoq muddatli barqaror rivojlanishini ta’minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son Farmoni. “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risida // Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi. – https://lex.uz
2. O‘zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasining 2023-yil yakunlari bo‘yicha rasmiy ma’lumotlar. – Toshkent, 2024.
3. International Telecommunication Union. Measuring Digital Development: Facts and Figures 2023. – Geneva: ITU, 2023.
4. Porter M.E. The Competitive Advantage of Nations. – New York: Free Press, 1990.